

Drugsbeleid

mei 2017

Voorwoord

Met de visietekst rond drugsbeleid en de praktische uitwerking ervan willen we een gemeenschappelijk beleid voeren voor de 4 scholen van onze scholengemeenschap. We zijn van oordeel dat al onze leerlingen recht hebben op een gelijkwaardige behandeling en ondersteuning. De ideeën en ervaringen die we bij de ontwikkeling van dit document vanuit de 4 scholen hebben samengebracht zijn een verrijking voor onze werking.

De vernieuwde aanpak moet een antwoord bieden op de huidige situatie inzake drugs, maar moet tegelijk een document in ontwikkeling zijn om de wijzigende maatschappelijke evolutie op de voet te volgen.

Bij deze willen we al de leden van de werkgroep danken voor hun volgehouden inzet om dit project tot een goed einde te brengen. Graag richten we een bijzonder woord van dank aan het CAD-Hasselt voor zijn sterk ondersteunende rol.

Het directieteam van de scholengemeenschap

Visietekst Drugsbeleid

Algemene visie

Vooraf:

Drugs is een verzamelnaam voor alle stoffen die ons denken, voelen en waarnemen beïnvloeden en die ook met dat doel gebruikt worden, zowel legaal als illegaal. Onder legale drugs verstaan we alcohol, tabak en medicijnen. Andere drugs zoals XTC, cannabis, heroïne zijn illegaal. Nog ruimer bekeken zijn er niet alleen stoffen maar ook bezigheden die als een drug kunnen werken, denk maar aan gokken, gamen,...

Het gebruik van deze middelen wordt problematisch als men zichzelf of anderen schade berokkent.

De school vormt een belangrijk preventieplatform in het omgaan met drugs. Jongeren worden in onze maatschappij immers onvermijdelijk geconfronteerd met alcohol en andere drugs en moeten daarin keuzes leren maken. Het is een uitdaging voor ons als school om de jongeren op te voeden tot verantwoordelijke volwassenen zodat hun welzijn en ontwikkeling op alle vlakken kan gestimuleerd worden.

Genotsmiddelen zoals alcoholische drank, roken en drugs kunnen een gevaar vormen voor de gezondheid van de leerlingen. Daarom is het gebruik, het bezit, het onder invloed zijn van en het verhandelen van dergelijke drugs op school strikt verboden. Door het bijbrengen van kennis, vaardigheden en attitudes wil de school jongeren behoeden voor de risico's op korte en lange termijn.

De puberteit is een periode waarin jongeren gaan experimenteren op verschillende vlakken. Ook middelengebruik kan hieronder vallen, maar het onderscheidt zich van andere problemen in de puberteit door het aspect verslaving. Als school willen we onze ogen niet sluiten voor deze realiteit. Vanuit onze pedagogische opdracht willen we jongeren bewust maken van de gevaren van drugs en hen begeleiden wanneer druggebruik tot problemen leidt.

We nodigen alle schoolbetrokken partners uit aan dit beleid mee te werken: we moeten o.a. leerlingen leren om de goede keuzes te maken, maar ook leerkrachten handvatten bieden om signalen te herkennen, om verkennende gesprekken te voeren en een mogelijke interventie te starten. We willen tenslotte de ouders informeren over hoe ze met deze problematiek kunnen omgaan. In dit proces staan dialog en duidelijke communicatie met alle betrokkenen centraal.

In ons leerlingenbeleid richten we ons op het algemeen welbevinden en streven we naar een positief schoolklimaat. Een sterk preventieve werking biedt daarbij de beste resultaten, zeker ook in het leren omgaan met drugs.

Het drugsbeleid zal ten minste om de 3 jaar geëvalueerd en bijgestuurd worden.

4 Pijlers

Het drugsbeleid is gebaseerd op 4 pijlers: regelgeving, begeleiding, educatie en structurele maatregelen. Deze 4 pijlers zijn even belangrijk en complementair aan elkaar. De ene pijler kan de andere niet vervangen. Het succes van het beleid neemt toe naarmate de vier pijlers evenwichtig worden uitgewerkt.

1. Regelgeving

De school heeft i.s.m. ouders, leraars, leerlingen, CLB en schoolraad een procedure ontworpen die zal gevolgd worden als ze wordt geconfronteerd met drugs.

Het interventieplan houdt de drugs niet buiten de school en kan niet elke mogelijke situatie die zich voordoet, oplossen. Deze handleiding is er wel om op de best mogelijke manier om te gaan wanneer er zich een probleemsituatie met genotsmiddelen of drugs voordoet.

Duidelijke regelgeving geeft aan leerkrachten, leerlingen en ouders meer zekerheid over wat kan en wat niet kan. Het is belangrijk om over deze regels duidelijk te communiceren en ze bekend te maken o.a. via het schoolreglement.

Als school willen wij verduidelijken welk gedrag m.b.t. drugs en druggebruik wordt verwacht en welk gedrag onaanvaardbaar is. We concretiseren de regels voor het vaststellen of het vermoeden van gebruik, bezit, onder invloed zijn, delen en dealen van drugs op school. We beschrijven voor de verschillende middelen en situaties wat kan en niet kan.

Daarnaast werken we procedures uit die we volgen wanneer de regels worden overschreden en hoe we handelen bij een vermoeden van regelovertreding. Er wordt hierbij een duidelijke taakomschrijving uitgeschreven voor alle betrokken partners.

2. Begeleiding

Als je in moeilijkheden geraakt of dreigt te geraken met drugs, alcohol en andere verslavingsmiddelen, zullen we je op de eerste plaats hulp proberen te verlenen. Je kunt daarvoor bij de bekende vertrouwenspersonen terecht en, indien nodig, verder bij gespecialiseerde hulpverleners. Het welzijn van de leerling staat steeds voorop.

Drugproblemen kunnen zich op school manifesteren door verminderde leerprestaties (minder goede resultaten, concentratiestoornissen, ...) en/of grensoverschrijdend gedrag (agressie, spijbelen, bezit van drugs, ...), maar ook andere veranderingen in het gedrag van de leerling kunnen bezorgdheid opwekken, zoals de neiging om zich terug te trekken in zichzelf, sterke stemmingsschommelingen, vermageren, onverzorgd uiterlijk, ... Dat zijn allemaal signalen om een begeleiding op te starten.

Bij de signalering en opvolging van verminderd functioneren, de begeleiding en eventuele doorverwijzing van leerlingen met drugproblemen staat de school stil bij de taak- en rolverdeling, zowel van opvoedend personeel, leerkrachten en leerlingbegeleiders als van externe partners zoals VCLB en CAD.

3. Educatie

We werken een actieplan uit rond drugeducatie voornamelijk voor leerlingen, maar ook voor leerkrachten en ouders. Met dit actieplan zorgt de school voor een continu, effectief preventieaanbod op lange termijn.

Drugeducatie wil de leerlingen sensibiliseren, informeren, attitudes en (sociale) vaardigheden bijbrengen in het omgaan met alcohol- en andere drugs. Deze vorming en voorlichting kan in verschillende vakken aan bod komen en/of via vakoverschrijdende projecten. De educatie moet aangepast zijn aan de leeftijd van de leerlingen en aan de noden van de klasgroepen.

Leerkrachten moeten zich deskundig voelen om met de leerlingen het thema drugs te behandelen. Vorming kan hierbij een belangrijke ruggensteun zijn.

Ouders hebben een cruciale rol in de opvoeding en zijn een belangrijke partner voor de school. Via vormingsactiviteiten kan de school enerzijds tips aanreiken om middelengebruik aan te pakken en anderzijds een forum bieden om ervaringen uit te wisselen met de begeleider of een preventiewerker.

4. Structurele maatregelen

Structurele maatregelen zijn gericht op het creëren van een ondersteunende omgeving voor de leerlingen. Dit doen we door te werken aan een positieve school- en klassfeer en door het opstarten en ondersteunen van leerlingenparticipatie.

Wij zijn ervan overtuigd dat een positief schoolklimaat invloed heeft op het welbevinden van leerlingen en leidt tot een vermindering van het gebruik van drugs.

Daarom willen we door structurele maatregelen het welbevinden op school stimuleren door een grote openheid te creëren en door de vertrouwensrelatie tussen de leerlingen onderling maar ook met leerkrachten en de leerlingenbegeleiders te versterken. In een positief schoolklimaat kunnen leerlingen verantwoordelijkheden opnemen en staat de school open voor initiatieven van leerlingen.

Pijler 1:

REGELGEVING

CLEAN
is **COOL**

PIJLER 1: REGELGEVING

INLEIDING

De school bepaalt samen met de ouders, leraars, leerlingen, CLB en de schoolraad haar beleid inzake omgaan met drugs en andere genotsmiddelen. Het beleid, de regels en de procedure die zal gevolgd worden wanneer ze wordt geconfronteerd met o.a. tabak, alcohol en drugs zijn terug te vinden als bijlage bij het schoolreglement.

De school houdt in de regelgeving rekening met de wetgeving. Daarom verwijzen we er in de procedure telkens naar terug. Zo handelen we bijvoorbeeld bij elk voorval steeds in overeenkomst met de wet op de privacy.

De school zal elke situatie ernstig nemen en handelen volgens de voorziene procedure. Daarbij zal consequent gereageerd worden bij overtreding van de regels. De grenzen van (on)aanvaardbaar gedrag moeten voor iedereen duidelijk zijn. Indien nodig zullen we niet aarzelen om sancties op te leggen.

De reglementen zijn voor alle leerlingen en gelden tijdens alle schoolactiviteiten; mogelijke uitzonderingen op de regels kunnen bepaald worden in bv. de reiscode voor (buitenlandse) reizen of in de stageovereenkomst; ook tijdens deze activiteiten rekenen we op de grote verantwoordelijkheid van de leerling. De verantwoordelijken zullen bij een extra-murosactiviteiten de regels rond roken, alcohol en drugs vooraf duidelijk bespreken met de leerlingen.

We rekenen erop dat leerlingen die geconfronteerd worden met drugs meewerken aan het hulpaanbod en het eventuele begeleidingsplan naleven. Indien een leerling weigert om het hulpaanbod te aanvaarden, kan dit leiden tot sancties.

We willen de ouders dicht betrekken bij een probleem met drugs met hun zoon/dochter en brengen hen daarom van bij de start van een conflict op de hoogte.

Enkele begrippen vooraf:

- *'Delen' en 'dealen': voor tabak, alcohol en drugs maken we geen onderscheid in de aanpak tussen delen en dealen. Je spreekt van dealen als er bij het delen van middelen ook een financiële transactie aan te pas komt;*
- *'Onder invloed' is een vermoeden, je kan het (meestal) niet bewijzen. Het betekent enkel dat er bij de leerling een gedragswijziging en verminderd functioneren vastgesteld wordt. Er is verder onderzoek nodig vooraleer over te gaan tot begeleiding en/of sanctionering.*

Vaak gebruikte afkortingen:

CLB: Centrum voor Leerlingenbegeleiding (buiten de school)

Cel LLB: Cel voor Leerlingenbegeleiding (op school)

LVS: Leerlingenvolgsysteem: digitaal dossier van de leerling voor personeel en directie

Politie:

Zowel bij preventie als bij regelgeving kan de school een beroep doen op de steun van de politie. Een controle of onderzoek door de politie heeft steeds voorrang op begeleiding en sanctionering binnen de eigen school. Omwille van beroepsgeheim bij de politie kan de school tijdens een lopend onderzoek geen gebruik maken van informatie uit dit onderzoek. Preventieve maatregelen op school blijven wel altijd mogelijk.

Wettelijk kader: het decreet van 28 mei 2008 houdende het instellen van een rookverbod in onderwijsinstellingen en centra voor leerlingenbegeleiding
Vermits de wetgeving geen onderscheid maakt tussen gewone en elektronische rookwaren, behandelt de school beide vormen op dezelfde wijze.

BEZIT

Regel Het bezit van tabak is toegelaten, maar niet zichtbaar;

Procedure Bij overtreding:
- wordt het rookmateriaal in bewaring genomen;
- wordt een melding gemaakt in de agenda.

GEBRUIK

Regel Roken op school en tijdens schoolse activiteiten is steeds verboden.
Mogelijke uitzonderingen: bv. reglement meerdaagse reizen en/of stages

Procedure Bij vermoeden van roken:
- er vindt een bevregend gesprek plaats door de persoon die het vermoeden heeft, waarin hij/zij zijn/haar bezorgdheid uitdrukt;

Vaststelling van roken

De eerste keer:

- 1 de leerling moet het rookgerei in bewaring geven;
- 2 motiverend gesprek met de leerling door de persoon die hem betrapt heeft;
- 3 het betrokken personeelslid maakt een melding in het leerlingenvolgsysteem (LVS) onder "Orde en tucht";
- 4 de leerling krijgt een strafstudie of een extra opdracht.

Vanaf de tweede keer:

- 5 de ouders worden op de hoogte gebracht; eventueel worden zij uitgenodigd voor een gesprek met de directeur;

Vanaf de derde keer:

- 6 de cel leerlingenbegeleiding (LLB) bespreekt het voorval en bepaalt de verdere procedure

DELEN/DEALEN

Regel Het delen of dealen van tabak op school is verboden.

Procedure Bij vermoeden van delen/dealen:
- er vindt een bevregend gesprek plaats door de persoon die het vermoeden heeft, waarin hij/zij zijn/haar bezorgdheid uitdrukt;

Vaststelling delen/dealen:

De eerste keer:

- 1 de leerling moet het rookgerei in bewaring geven;
- 2 motiverend gesprek met de leerling door de persoon die hem betrapt heeft;
- 3 het betrokken personeelslid maakt een melding in het LVS onder "Orde en tucht";
- 4 de leerling krijgt een strafstudie of een extra opdracht;
- 5 de ouders worden op de hoogte gebracht; eventueel worden zij uitgenodigd voor een gesprek met de directeur;

Bij herhaling:

- 6 de cel-LLB bespreekt het voorval en bepaalt de verdere procedure

2 ALCOHOL

Wettelijk kader: de besluitwet van 14 november 1939 betreffende de beteugeling van dronkenschap. De wet van 28 december 1983 betreffende de vergunning voor de verstrekking van sterke drank.

BEZIT

- Regel** Het bezit van alcohol is op school en tijdens schoolse activiteiten verboden.
Mogelijke uitzonderingen: bv. reglement meerdaagse reizen en/of stages
- Procedure** Bij vermoeden van bezit:
- er vindt een bevragend gesprek plaats door de persoon die het vermoeden heeft, waarin hij/zij zijn/haar bezorgdheid uitdrukt;
- Vaststelling van bezit:
- de alcohol wordt in bewaring genomen;
 - er wordt een melding gemaakt in de agenda.

GEBRUIK

- Regel** Het gebruik van alcohol en 'onder invloed' zijn van alcoholische producten is op school en tijdens schoolse activiteiten verboden.
Mogelijke uitzonderingen: bv. reglement meerdaagse reizen en/of stages.
- Procedure** Bij vermoeden van gebruik van alcohol:
- de school observeert het gedrag van de leerling, bevragt hem/haar omtrent mogelijk gebruik en drukt haar bezorgdheid uit;
 - melding aan en bespreking in de cel LLB;
- Vaststelling onder invloed / bij gebruik (*)
- 1 leerling uit de groep verwijderen (naar het secretariaat brengen);
 - (*) de leerling geeft de alcoholische producten af
 - 2 gesprek met leerlingenbegeleiding en/of directie;
 - 3 ouders komen de leerling afhalen op school;
 - 4 nadien: gesprek met de ouders en de leerling over sanctie en begeleiding;
 - 5 bij zware dronkenschap of recidief gedrag kan de leerling uitgesloten worden van activiteiten of meerdaagse reizen in de toekomst;
- Indien onder invloed bij buitenschoolse activiteiten:
- 1 2 4 5
 - 6 bij zware overtreding riskeert de leerling om op eigen kosten naar huis teruggestuurd te worden;

DELEN/DEALEN

- Regel** Het verspreiden of verkopen van alcohol door leerlingen is verboden.
- Procedure** Bij vermoeden van delen/dealen:
- er vindt een bevragend gesprek plaats door de persoon die het vermoeden heeft, waarin hij/zij zijn/haar bezorgdheid uitdrukt;
- Vaststelling van delen/dealen:
- 1 de alcohol wordt in bewaring genomen;
 - 2 gesprek met de leerlingenbegeleiding en/of directie;
 - 3 gesprek met de ouders en de leerling over sanctie en begeleiding;
 - 4 de cel LLB wordt op de hoogte gebracht;
 - 5 bij recidief gedrag kan de leerling uitgesloten worden van activiteiten of meerdaagse reizen in de toekomst.
- Delen/dealen bij buitenschoolse activiteiten:
- 6 bij zware overtreding riskeert de leerling om op eigen kosten naar huis teruggestuurd te worden;

3 ILLEGALE DRUGS

Wettelijk kader: de drugswet werd in belangrijke mate aangepast door het koninklijk besluit van 16 mei 2003 over de handel in verdovende middelen.

BEZIT

Regel Het bezit van illegale drugs is op school en tijdens schoolse activiteiten verboden.

Procedure

Bij vermoeden:

- er vindt een bevestigend gesprek plaats door de persoon die het vermoeden heeft, waarin hij/zij zijn/haar bezorgdheid uitdrukt;
- bespreking in de cel LLB;
- afhankelijk van de context en het resultaat volgt gesprek met ouders.

Vaststelling van bezit:

- 1 de leerling wordt afgezonderd en naar de directie gebracht;
- 2 leerling geeft drugs ter bewaring af;
- 3 de drugs worden zo snel mogelijk aan politie doorgegeven (meldingsplicht);
- 4 overleg met directie en leerlingenbegeleider (mogelijk: preventieve schorsing);
- 5 gesprek met de ouders en de leerling over begeleiding en sanctie;
- 6 begeleidingsprocedure opstarten (leerlingenbegeleiding, CLB, vroeginterventieproject CAD, andere externe diensten, ...);
- 7 de leerling kan uitgesloten worden van activiteiten of meerdaagse reizen in de toekomst.

Vaststelling van bezit tijdens meerdaagse reizen:

- de leerling wordt afgezonderd en naar de reisleiding gebracht;
- de reisleiding pleegt overleg met de directie;
- de directie brengt de ouders op de hoogte;
- de leerling kan op eigen kosten naar huis teruggestuurd worden;
- na de reis volgt op school de normale procedure.

GEBRUIK

Regel Het gebruik van illegale drugs is op school en tijdens schoolse activiteiten verboden.

Procedure

Bij vermoeden:

- er vindt een bevestigend gesprek plaats door de persoon die het vermoeden heeft, waarin hij/zij zijn/haar bezorgdheid uitdrukt;
- bespreking in de cel LLB;
- afhankelijk van de context en het resultaat volgt gesprek met ouders.

Vaststelling van onder invloed / gebruik (*)

- 1 de leerling wordt afgezonderd en naar de directie gebracht;
- 2 melding aan de politie;
- 3 (*) leerling geeft drugs ter bewaring af;
- 4 (*) de drugs worden aan politie doorgegeven (meldingsplicht);
- 5 overleg met directie en leerlingenbegeleider (mogelijk: preventieve schorsing);
- 6 gesprek met de ouders en de leerling over begeleiding en sanctie;
- 7 begeleidingsprocedure opstarten (leerlingenbegeleiding, CLB, vroeginterventieproject CAD, andere externe diensten, ...);
- 8 de leerling kan uitgesloten worden van activiteiten of meerdaagse reizen in de toekomst.

Meerdaagse reizen:

- de leerling wordt afgezonderd en naar de reisleiding gebracht;
- de reisleiding pleegt overleg met de directie;
- de directie brengt de ouders op de hoogte;
- bij zware overtreding kan de leerling op eigen kosten naar huis teruggestuurd worden;
- na de reis volgt op school de normale procedure.

DELEN/DEALEN

Regel Het verspreiden van illegale drugs is op school en tijdens schoolse activiteiten verboden.
Procedure

Bij vermoeden:

- er vindt een bevragend gesprek plaats door de persoon die het vermoeden heeft, waarin hij/zij zijn/haar bezorgdheid uitdrukt;
- bespreking in de cel LLB;
- afhankelijk van de context en het resultaat volgt gesprek met ouders.

Bij vaststelling:

- 1 de leerling wordt afgezonderd en naar de directie gebracht;
- 2 leerling geeft drugs ter bewaring af;
- 3 de drugs worden zo snel mogelijk aan politie doorgegeven (meldingsplicht);
- 4 ouders worden op de hoogte gebracht;
- 5 procedure van preventieve schorsing;
- 6 start tuchtprocedure;
- 7 begeleiding opstarten; er wordt een beroep gedaan op deskundige hulpverleners, het CLB of externe hulpverleners; de school biedt zelf geen hulpverlening;
- 8 de leerling kan uitgesloten worden van activiteiten of meerdaagse reizen in de toekomst.

Meerdaagse reizen:

- de leerling wordt afgezonderd en naar de reisleiding gebracht;
- de reisleiding pleegt overleg met de directie;
- de directie brengt de ouders op de hoogte;
- bij zware overtreding kan de leerling op eigen kosten naar huis teruggestuurd worden;
- na de reis volgt op school de normale procedure.

AANDACHTSPUNTEN

- melding van een drugprobleem (bezit, gebruik, verhandelen) bij een leerling door derden:
 - de school stelt een onderzoek in;
 - de anonimiteit van de melder wordt gegarandeerd;
 - de betrokkene wordt genodigd voor een gesprek bij een leerlingenbegeleider, de directie of een CLB-medewerker
 - als uit het onderzoek blijkt dat er inderdaad een drugsprobleem is, dan handelt de school zoals hoger beschreven;
- het gebruik van drugs is een illegale handeling en valt onder het strafrecht. Er is een meldingsplicht bij de directie. Er mag in geen geval aan de leerling geheimhouding beloofd worden. Zoals steeds wordt er discreet omgegaan met de gegevens;
- de school maakt geen onderscheid tussen cannabis en andere drugs. Ook zijn de regels en procedures van toepassing voor alle leerlingen, zonder een onderscheid te maken tussen minderjarige en meerderjarige leerlingen.

POLITIECONTROLE OP SCHOOL

Druggebruik neemt nog steeds een belangrijke plaats in in de leefwereld van onze leerlingen. De resultaten van de bevraging door het VAD, waaraan onze leerlingen hebben deelgenomen, bevestigen dat. Onze jongeren komen in aanraking met drugs en druggebruikers en zijn een blijvend doelwit voor dealers.

In de opvolging van deze enquête is beslist om in de scholen op geregelde tijdstippen controleacties te laten uitvoeren door de politie. Met dit initiatief willen we als scholengemeenschap duidelijk maken dat we ons ten strengste weren tegen druggebruik. We willen ervoor zorgen dat alle leerlingen kunnen leven en studeren in een veilige en gezonde schoolomgeving waar hun ontwikkeling niet in het gedrang komt door middelengebruik.

De acties op school kaderen in de preventie rond illegale drugs. Vandaar ook dat ze een tijdje op voorhand aangekondigd worden. De datum van de actie zelf wordt niet aangekondigd. We volgen onderstaand draaiboek.

VOORAF
1 Afspraken met de politie door de directies op niveau scholengemeenschap
2 Datum politieactie enkel gekend door de directeur
DAG ZELF
3 Aankondiging van de actie bij het ondersteunend personeel (praktisch)
4 Plaatselijke Politie wordt begeleid door een hondenteam
IN DE KLAS
5 Een politie-inspecteur onderbreekt de les en legt kort het verloop uit
6 Een 'actieve' hond snuffelt in het klaslokaal aan de jassen en boekentassen
7 Een 'stille' hond snuffelt op de gang aan de kledij van de leerlingen
POSITIEF?
8 Bij een signaal door de hond volgt een verhoor door de politie op school
9 Een leerling met drugs in bezit is positief -> afhandeling door de politie en procureur
10 Een leerling met enkel sporen van drugs is 'vals positief' -> verder onderzoek volgt
ACHTERAF
11 De directeur houdt een nabespreking in de klassen met positieven en vals-positieven
12 Evaluatie en verdere opvolging van de actie door de politie en de directeur

Leerlingen die indirect of sporadisch met drugs in contact komen worden op school door de leerlingenbegeleiding opgevangen en krijgen een hulpverleningsaanbod voorgelegd om de problemen waarmee ze geconfronteerd worden op te lossen.

Voor leerlingen waar duidelijke aanwijzingen zijn dat ze zichzelf of anderen schade berokkenen, nemen de politiediensten de zaak in handen en tekenen zij het verdere begeleidingstraject uit.

Het gebruik, bezit of dealen van drugs buiten de school vallen buiten de bevoegdheid van de school. Toch geven we leerlingen die hiermee te maken hebben de kans om zich te laten helpen. Samen met de politiediensten kunnen we voor deze leerlingen de gepaste hulp bieden.

4 GOKKEN

*Wettelijk kader: De huidige 'Wet op de kansspelen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers' dateert van 7 mei 1999. Voor de recente stand van zaken kan men terecht op <http://www.gamingcommission.fgov.be>.
Controle en toezicht van de kansspelen vallen onder de Kansspelcommissie.*

Regel Op school zijn kansspelen zoals weddenschappen, de verkoop van krasbiljetten, loterijen, spelen met inzet van geld verboden.

Procedure

Bij vermoeden

- er vindt een bevregend gesprek plaats door de persoon die het vermoeden heeft, waarin hij/zij zijn/haar bezorgdheid uitdrukt;
- bespreking in de cel LLB;
- afhankelijk van de context en het resultaat volgt gesprek met ouders.

Bij vaststelling:

- 1 de leerling moet het gebruikte materiaal in bewaring geven;
- 2 gesprek met leerlingenbegeleiding en/of directie;
- 3 ouders worden op de hoogte gebracht;
- 4 eventueel worden zij uitgenodigd voor een gesprek met de directeur over begeleiding en sanctie.

AANDACHTSPUNTEN

- gokken gebeurt vooral in de vrije tijd; het is op school extra moeilijk om signalen te zien. Het beste wat je kan doen is oog hebben voor veranderend gedrag bij de leerlingen. Uit groepsgedrag kunnen leraren vaak meer afleiden dan uit individuele signalen.
Gedrag van individuele leerlingen: zich afzonderen - vrienden en hobby's laten vallen - verminderde prestaties op school – spijbelen - te laat komen - stoer doen over geld en winnen - geld lenen - dikwijls geld verliezen - pesten - steaming - afpersing wegens geldkwesties.
Gedrag van een groepje leerlingen: plots andere klikjes in de klas - een groep zondert zich af van andere leerlingen - het groepje is voorwerp van geruchten;
- bij gokverslaving wordt, in overleg met de ouders en de leerling, onmiddellijk professionele hulpverlening ingeschakeld;
- onze aandacht richt zich niet enkel op gokken; we willen elke vorm van verslaving voorkomen en indien nodig hulp bieden; in die zin moet verslaving aan gamen, internetgebruik, gsm, sociale media enz. in de focus blijven. Voor zover ze het gedrag van de leerling op school in negatieve zin beïnvloeden maken ze deel uit van onze preventieve opdracht.

Drugsbeleid Matrix regelgeving

	Bezit	Gebruik / onder invloed	Delen/dealen
Tabak	<p>Regel: bezit is toegelaten, maar niet zichtbaar rookmateriaal in bewaring nemen melding in de agenda</p>	<p>Regel: niet toegelaten Uitz.: reglement meerdaagse reizen of stages</p> <p><u>Vermoeden</u> bevraged gesprek / bezorgdheid</p> <p><u>Vaststelling</u> 1°: rookgerei in bewaring nemen motiverend gesprek melding in LVS onder "Orde en Tucht" strafstudie of extra opdracht</p> <p>2°: (...) + ouders inlichten (ev. gesprek directeur) 3°: (...) + cel LLB bepaalt verdere procedure</p>	<p>Regel: niet toegelaten <u>Vermoeden</u> bevraged gesprek / bezorgdheid</p> <p><u>Vaststelling</u> 1°: rookgerei in bewaring nemen motiverend gesprek melding in LVS onder "Orde en Tucht" strafstudie of extra opdracht ouders inlichten (ev. gesprek directeur) 2°: (...) + cel LLB bepaalt verdere procedure</p>

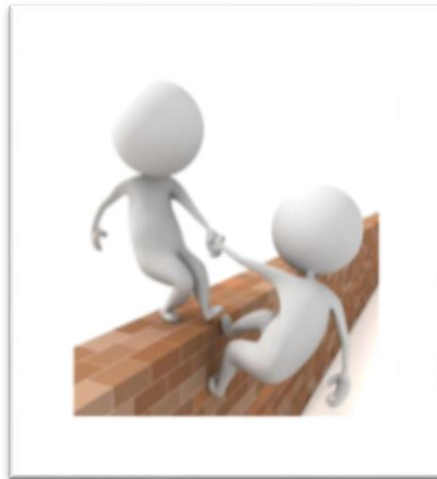
	Bezit	Gebruik / onder invloed	Delen/dealen
Alcohol	<p>Regel: niet toegelaten Uitz.: reglement meerdaagse reizen of stages</p> <p><u>Vermoeden</u> bevraged gesprek (bezorgdheid)</p> <p><u>Vaststelling</u> alcohol in bewaring melding in agenda</p>	<p>Regel: niet toegelaten Uitz.: reglement meerdaagse reizen of stages</p> <p><u>Vermoeden</u> observeren gedragingen bevraged gesprek (bezorgdheid) melding aan en bespreking in cel LLB</p> <p><u>Vaststelling onder invloed / gebruik (*)</u> verwijderen uit de groep (secretariaat) (*) leerling geeft alcoholische producten af gesprek met directie en/of LLB ouders komen ll. afhalen op school gesprek met leerling/ouders over sanctie en begeleiding bij zware dronkenschap of recidief gedrag: mgl. uitsluiting activiteiten / reizen</p> <p><u>Meerdaagse reizen</u> mgl. op eigen kosten naar huis</p>	<p>Regel: niet toegelaten <u>Vermoeden</u> bevraged gesprek (bezorgdheid) melding aan en bespreking in cel LLB</p> <p><u>Vaststelling</u> alcohol in bewaring gesprek met directie en/of LLB gesprek met leerling/ouders over sanctie en begeleiding cel LLB op de hoogte brengen recidief gedrag: mgl. uitsluiting activiteiten / reizen</p> <p><u>Meerdaagse reizen</u> mgl. op eigen kosten naar huis</p>

	Bezit	Gebruik / onder invloed	Delen/dealen
Illegale drugs	<p>Regel: niet toegelaten <u>Vermoeden</u></p> <p>bevragend gesprek (bezorgdheid) bespreking in de cel LLB mgl. gesprek met ouders</p> <p><u>Vaststelling</u></p> <p>verwijderen uit de groep (naar directeur) drugs worden in bewaring genomen drugs zo snel mgl. doorgeven aan politie overleg met directie en LLB (prev. schorsing) gesprek met leerling/ouders over begeleiding en sanctie</p> <p>begeleidingsprocedure opstarten mgl. uitsluiting activiteiten / reizen</p> <p><u>Meerdaagse reizen</u></p> <p>verwijderen uit groep (reisleiding) overleg met directie directie brengt ouders op de hoogte mgl. op eigen kosten naar huis na de reis: normale procedure op school</p>	<p>Regel: niet toegelaten <u>Vermoeden</u></p> <p>bevragend gesprek (bezorgdheid) bespreking in de cel LLB mgl. gesprek met ouders</p> <p><u>Vaststelling gebruik (*) / onder invloed</u></p> <p>verwijderen uit de groep (directie) melding (plicht) aan politie drugs worden in bewaring genomen (*) drugs zo snel mgl. doorgeven aan politie (*) overleg met directie en LLB (prev. schorsing) gesprek met leerling/ouders over begeleiding en sanctie</p> <p>begeleiding opstarten (externe diensten) mgl. uitsluiting activiteiten / reizen</p> <p><u>Meerdaagse reizen</u></p> <p>verwijderen uit de groep (reisleiding) overleg met directie directie brengt ouders op de hoogte mgl. op eigen kosten naar huis na de reis: normale procedure op school</p>	<p>Regel: niet toegelaten <u>Vermoeden</u></p> <p>bevragend gesprek (bezorgdheid) bespreking in de cel LLB mgl. gesprek met ouders</p> <p><u>Vaststelling:</u></p> <p>verwijderen uit de groep (directie) melding (plicht) aan politie drugs worden in bewaring genomen ouders op de hoogte brengen procedure preventieve schorsing start tuchtprocedure</p> <p>begeleiding opstarten (externe diensten) mgl. uitsluiting activiteiten / reizen</p> <p><u>Meerdaagse reizen</u></p> <p>verwijderen uit de groep (reisleiding) overleg met directie directie brengt ouders op de hoogte mgl. op eigen kosten naar huis na de reis: normale procedure op school</p>

Gokken	<p>Regel: niet toegelaten <u>Vermoeden</u></p> <p>bevragend gesprek (bezorgdheid) bespreking in de cel LLB mgl. gesprek met ouders</p> <p><u>Vaststelling</u></p> <p>materiaal in bewaring geven gesprek met leerlingenbegeleider en/of directie ouders op de hoogte brengen eventueel gesprek met leerling/ouders over begeleiding en sanctie bij gokverslaving: begeleiding opstarten (externe diensten)</p>	
---------------	---	--

Pijler 2:

BEGELEIDING

CLEAN
is **COOL**

PIJLER 2: BEGELEIDING

INLEIDING

Het opmerken van verminderd functioneren gaat vaak samen met (een vermoeden van) grensoverschrijdend gedrag, in dit geval middelengebruik. Op dat moment worden grenzen gesteld (pijler regelgeving) en wordt een begeleiding opgestart (pijler begeleiding).

Met de pijler begeleiding bepaalt de school hoe ver ze gaat in het begeleiden van leerlingen met middelenproblemen. Het begeleidingstraject omschrijft de taken voor het signaleren van mogelijke problemen, begeleiden van de leerling en eventuele doorverwijzing. Doelstelling van het begeleidingsproces is het verbeteren van het functioneren en het welzijn van de leerling.

Een begeleidingstraject voor leerlingen met problemen rond middelengebruik is opgebouwd rond vier belangrijke beslissingsmomenten:

- opmerken van verminderd functioneren;
- het voeren van een verkennend gesprek;
- signaleren van verminderd functioneren aan relevante betrokkenen;
- het opstarten van interne begeleiding en/of doorverwijzen naar een externe dienst.

1 OPVOLGEN VAN HET FUNCTIONEREN

Aandacht hebben voor het functioneren en het welzijn van de leerlingen is een taak voor het hele schoolteam. Indien het gedrag van de leerlingen (in negatieve zin) verandert, het schoolse functioneren vermindert of het welzijn van de leerling zichtbaar in gedrang komt, moet er een alarmbel afgaan. Wanneer de school alert is voor het minder functioneren van leerlingen worden problemen sneller zichtbaar en is het mogelijk om sneller te reageren op mogelijke problemen.

Als een verminderd functioneren leidt tot bezorgdheid om het welzijn van een leerling, is een interventie nodig. Wie dit opmerkt kan een eerste verkennend gesprek aangaan met de leerling en vervolgens zijn/haar bezorgdheid uiten aan de klassenraad, de leerlingenbegeleiding, ...

2 HET VERKENNEND GESPREK

In het verkennend gesprek spreekt het personeelslid de leerling aan en uit zijn bezorgdheid over het verminderd functioneren en eventueel over zijn gedrag in de klas. Tijdens een verkennend gesprek confronteert hij de leerling met zijn observaties over het gedrag. Dit gesprek hoeft niet te leiden tot een verklaring van het gedrag van de leerling. Het voornaamste is dat de leerling weet dat zijn gedrag is opgemerkt, weet dat de leerkracht zich zorgen maakt en dat hij een eigen inbreng heeft in het gesprek.

Mogelijk middelengebruik of een vermoeden van gebruik kan ter sprake worden gebracht, maar is niet noodzakelijk. Als het personeelslid zijn vermoeden van middelengebruik benoemt, dan gebeurt dit best zonder de leerling te beschuldigen. Leerlingen zijn vast niet geneigd middelengebruik toe te geven. De leerling uitvragen over zijn middelengebruik leidt tot een welles-nietes-discussie en beperkt de mogelijkheid voor alternatieve verklaringen.

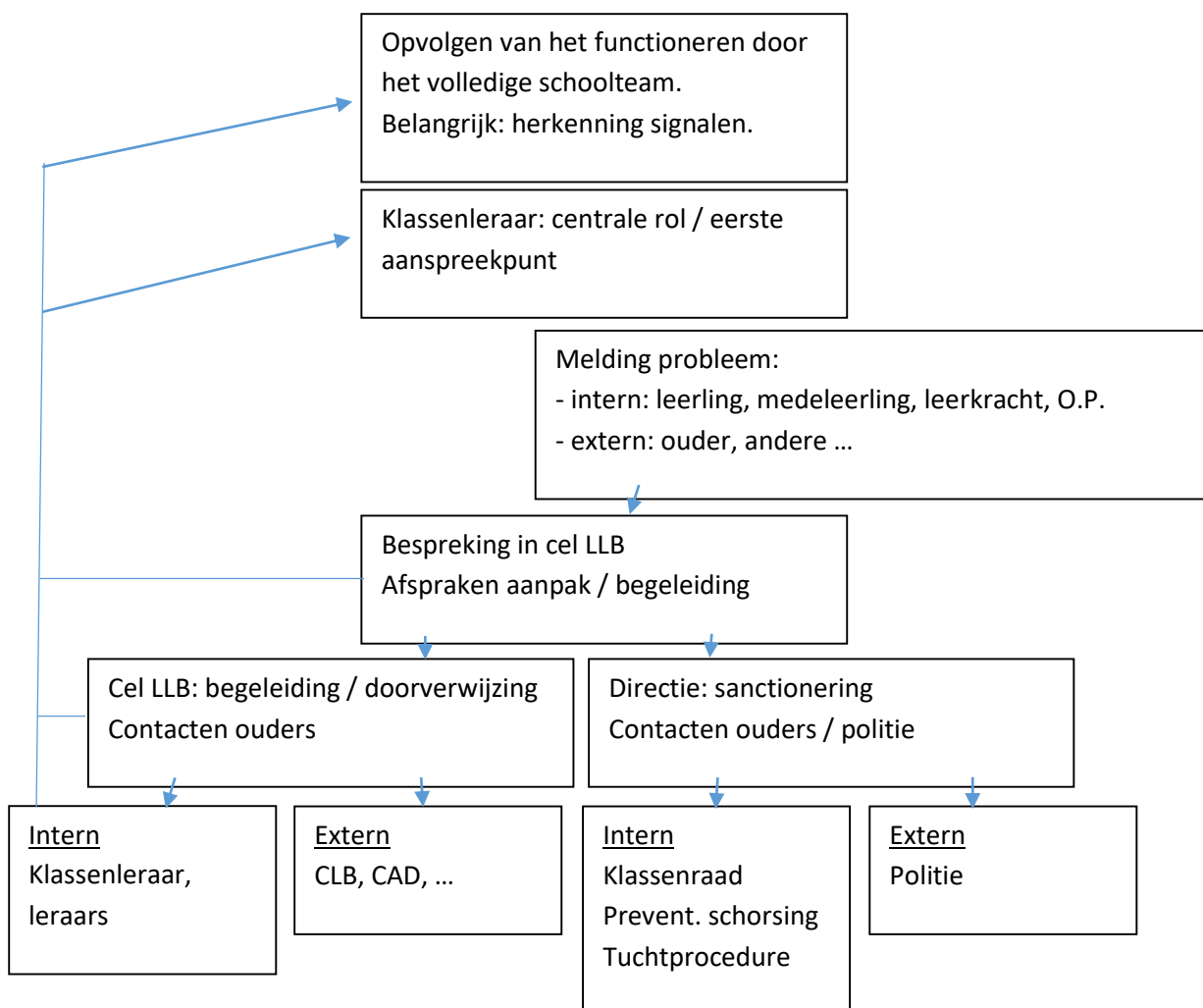
Een verkennend gesprek met een jongere kan leiden tot:

- het personeelslid is niet meer bezorgd.

Hij volgt het functioneren van de leerling verder op. Als er geen verbetering is in het functioneren, herhaalt hij het gesprek. Hij blijft de leerling aanspreken op wat hij waarneemt, zo toont hij dat hij de leerling blijft opvolgen en maakt hij duidelijk dat hij oprecht bezorgd is.

- de bezorgdheid over de leerling houdt aan of neemt toe.

Op dit moment moet worden verdere stappen ondernomen. De leerling wordt geïnformeerd over de volgende acties. Wanneer de bezorgdheid om het welzijn van de leerling aanhoudt, wordt het verminderd functioneren geformuleerd op het daartoe bestemde overleg of bij de leerlingenbegeleiding (zie schema).

Voor de start van interne begeleiding

- vertelt het personeelslid aan de leerling dat hij verder moet gaan dan een verkennend gesprek en dat hij de stap moet zetten in de richting van begeleiding;
- geeft hij aan dat het enkel gaat om het communiceren van het minder functioneren naar andere relevante betrokkenen;

- wordt er discreet gehandeld: er worden enkel stappen gezet die noodzakelijk zijn voor een optimale begeleiding;
- schetst het personeelslid duidelijk de werking van de begeleiding op school: hij geeft aan wie er betrokken is bij de leerlingenbegeleiding, wat die persoon doet en welke informatie besproken of doorgegeven wordt.

3 INTERNE BEGELEIDING

De interne begeleiding start op basis van signalen uit het individueel contact met bijvoorbeeld een leerkracht of uit het structureel overleg (bijvoorbeeld de klassenraad) of doordat een leerling zelf rechtstreeks contact zoekt.

Elementen van interne begeleiding:

- inschatten in welke mate het functioneren op school verstoord is (en hoe de leerling functioneert op andere levensdomeinen zoals thuis, vrije tijd, gezondheid, ...)
- invullen van de begeleiding: bepalen van de nood aan (verdere) begeleiding, de aangewezen interventie of aanpak, taakverdeling (wie neemt de begeleiding op). Om de leerling goede zorg aan te bieden is het belangrijk dat de informatie of situatieschets – verkregen uit de gesprekken met de leerling – besproken wordt op de Cel Leerlingenbegeleiding;
- terugkoppelen naar ouders en andere betrokkenen.

Als begeleiding op school niet volstaat, wordt doorverwezen naar de externe hulpverlening. Het is belangrijk om stil te staan bij de grenzen van interne begeleiding. Een leerkracht kan niet terugvallen op het beroepsgeheim of (para)medische kennis en vaardigheden. Dit zijn juist heel belangrijke elementen die de voorwaarden scheppen voor een kwaliteitsvolle hulpverlening. Handelen zonder (para)medische kennis of juridische bescherming kan in het slechtste geval zowel voor de leerling als voor de leerkracht tot gevaarlijke situaties leiden.

4 EXTERNE BEGELEIDING

Er zijn verschillende redenen waarom de school kan besluiten dat de leerling baat zou hebben bij externe begeleiding:

- als de leerling niet openstaat voor interne begeleiding;
- als de interne begeleiding niet het gewenste resultaat heeft ;
- als de persoonlijke situatie van de leerling ernstig is;
- als de leerling ervoor kiest om zijn middelengebruik te veranderen;
- als de jongere met iemand dieper wil ingaan op zijn middelengebruik.

In deze gevallen bespreekt de school best de mogelijkheid van een doorverwijzing. Opgelet, doorverwijzen is niet uit handen geven. De school blijft de leerling en zijn functioneren opvolgen, tijdens en na de doorverwijzing. Er wordt dan o.a. samen met de leerling, ouders en eventueel ook hulpverleners bekeken hoe het functioneren op school blijvend kan verbeteren.

Denkt de school aan een doorverwijzing voor een leerling, dan contacteert zij bij voorkeur het CLB. Een middelenproblematiek kent vele gradaties en de aangeboden hulpverlening sluit hier best zo goed mogelijk bij aan. Het CLB kent het hulpverleningsaanbod in de regio, dat kan gaan van vroeginterventie tot intensieve begeleiding en kan best inschatten welke jongeren waar terecht kunnen. In overleg met het CLB bepaalt de school wie welke taken opneemt in de opvolging en begeleiding van de leerling, communicatie met de ouders, ...

Wat houdt een doorverwijzing in?

De school ...

- ondersteunt de leerling en de ouders bij de stap naar externe hulpverlening: ze legt uit waarom de doorverwijzing gebeurt en geeft informatie over wat de leerling te wachten staat;
- maakt samenwerkingsafspraken met het CLB en/of andere externe diensten en bekijkt of praktische ondersteuning nodig is, bijvoorbeeld door samen op intake te gaan;

Pijler 3:

EDUCATIE

CLEAN
is **COOL**

PIJLER 3: EDUCATIE

INLEIDING

Doelstelling van deze pijler is om alle jongeren op een effectieve manier te sensibiliseren, te informeren en vaardigheden bij te brengen in het verantwoordelijk omgaan met alcohol en andere drugs.

Dit kan op twee manieren:

- binnen het curriculum: voorlichting en vorming kunnen in verschillende vakken aan bod komen; ze sluiten aan bij de vakoverschrijdende eindtermen;
- met projecten buiten het curriculum: voorlichting en vorming kunnen d.m.v. vakoverschrijdende projecten, bijvoorbeeld via een projectdag of een projectweek, ...

Opdat preventie zo effectief mogelijk zou zijn, wordt rond de thema's alcohol, tabak, ... gewerkt vóór de leerlingen ermee experimenteren: voor ze bijvoorbeeld alcohol drinken of roken. Cruciale voorwaarde is wel dat het thema aansluit bij, of aanwezig is in de leefwereld van de leerlingen. Onderzoek toont namelijk aan dat er anders een risico is op een contraproductief effect. Door te vroeg over een middel te spreken kan net nieuwsgierigheid en interesse uitgelokt worden.

CONCREET

We werken binnen de scholengemeenschap met een leerlijn tabak, alcohol, cannabis en andere illegale drugs; we beschrijven daarin welke thema's we bij welke leeftijden aan bod brengen en met welke doelstelling. De leerlijn biedt zowel handvatten voor activiteiten binnen als buiten het curriculum. De leerlijn vormt een houvast, maar maatwerk blijft uiteraard essentieel.

1 ^{ste} jaar	Gamen
2 ^{de} jaar	Roken
3 ^{de} jaar	Alcohol
4 ^{de} jaar	Cannabis
5 ^{de} jaar	Overmatig alcoholgebruik Gokken
6 ^{de} jaar	Uitgaan: vrienden, cannabis, alcohol

We proberen de effectiviteit van drugeducatie te verhogen door ...

- interactieve werkwijzen te gebruiken;
- educatie binnen gestructureerde sessies aan te bieden, en door educatie in verschillende jaren te herhalen;
- onze leraren na te scholen binnen het thema drugeducatie (kennis, vaardigheden, ...)
- de leerlingen een breed gamma aan persoonlijke en sociale vaardigheden (in het bijzonder coping, beslissingen nemen en weerbaarheid) te laten inoefenen;

- in te gaan op de perceptie van de risico's van middelengebruik, met nadruk op de gevolgen op korte termijn;
- misvattingen over gebruik bij leeftijdsgenoten tegen te gaan en de verwachtingen die men heeft van middelengebruik bij te stellen.

ACTIEPLAN

Elke school van onze scholengemeenschap werkt per jaar aan een actieplan om ervoor te zorgen dat we door educatie de leerlingen op een effectieve manier kunnen sensibiliseren, informeren en vaardigheden bijbrengen in het verantwoordelijk omgaan met alcohol en andere drugs.

1 **Inventarisatie** van thema's rond middelengebruik in de lessen mavo, godsdienst en Nederlands.

2 **Educatief theater** zoals het stuk 'Grenzen' rond sociale media, wedden, alcohol.

3 **Lessenpakketten** ter beschikking gesteld door het CAD:

2^e graad: *Rock Zero* (alcohol), *Maat in de shit* (cannabis)

3^e graad: *You bet* (gokken), *Crush* (relaties, alcohol, cannabis)

4 **Rookstopprogramma** 'SmartStop' voor 2^e en 3^e graad.

5 Samenwerking met **Sensoa** rond seksualiteit

6 www.sfeeropschool.be geeft vele actietips om binnen de school en het leslokaal voor welbevinden en een aangename sfeer te zorgen.

De school zal het actieplan tijdens de verdere uitbouw nog verfijnen met o.a. de inventarisering van de doelstellingen en vaardigheden. Uiteraard wordt het plan ook op een kwaliteitsvolle manier geëvalueerd.

Pijler 4:

STRUCTURELE MAATREGELEN

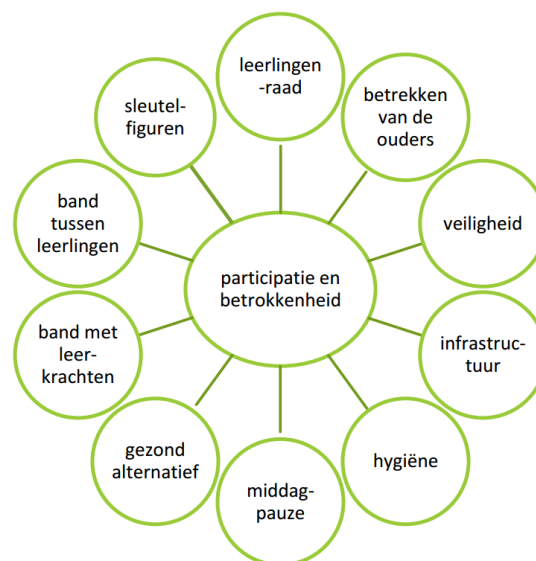

CLEAN
is **COOL**

PIJLER 4: STRUCTURELE MAATREGELEN

INLEIDING

Structurele maatregelen in de schoolcontext grijpen in op de infrastructuur van de school, het schoolklimaat en op de brede omgeving van de school. Deze pijler heeft als doel leerlingen te stimuleren om gezonde keuzes te maken en hun welbevinden op school te verhogen. Initiatieven rond het thema genotsmiddelen worden toegevoegd aan bestaande structurele maatregelen. Met deze pijler worden ook de andere pijlers van een DOS ondersteund.

Structurele maatregelen in de schoolcontext zijn gericht op het creëren van een ondersteunende omgeving voor de leerlingen. De school als leefomgeving kan een sterke beschermende factor zijn om leerlingen te stimuleren gezonde keuzes te maken op vlak van middelengebruik. De gezonde keuze moet immers de meest vanzelfsprekende keuze worden voor leerlingen. Omgekeerd heeft de gezondheid van leerlingen een sterke invloed op hun schools functioneren.

Deze pijler ondersteunt de werking van de andere pijlers. Aandacht voor infrastructuur kan bijvoorbeeld invloed hebben op het grensoverschrijdend gedrag van de leerlingen. Een goed contact met de leerlingen en weten wat er zich in hun thuissituatie afspeelt, maakt problemen sneller zichtbaar. Ook de educatieve boodschap in de klas kan bekrachtigd worden door de attitude en sfeer op school.

ACTIEPLAN

Structurele maatregelen kunnen zich op drie gebieden bevinden:

- **Infrastructuur:** de infrastructuur van de school kan gebruikt worden om leerlingen te stimuleren gezonde keuzes te maken.
- **Schoolklimaat:** een goed schoolklimaat heeft een positieve invloed op het welbevinden van iedereen op school. Het stimuleert de ontwikkeling van leerlingen (zelfbeeld, identiteit, leermotivatie, leerprestaties, ...) en vermindert problemen op school (spijbelen, schorsingen, agressie, geweld, ...). Bovendien heeft een positief klimaat effect op het druggebruik van leerlingen.

- De brede omgeving van de school: door samen te werken met ouders en sleutelfiguren in de lokale omgeving kan men een consistente boodschap geven aan de leerlingen. Advies vragen en samenwerken met sleutelfiguren uit de lokale omgeving van de school zal de inzet van de school ondersteunen.

Elke school van onze scholengemeenschap heeft een actieplan uitgewerkt om ervoor te zorgen dat structurele maatregelen het welbevinden op school verhoogt en de leerlingen stimuleert om gezonde keuze te maken. Omdat ze schoolspecifiek zijn en regelmatig geëvalueerd en bijgestuurd worden, worden ze in deze beleidstekst niet opgenomen, maar vind je ze in het schoolreglement van elke school als bijlage bij het drugsbeleid. We geven ter illustratie een schematisch overzicht weer van dit plan.

ACTIEPLAN STRUCTURELE MAATREGELEN				
School: TI Sint-Jozef				
Doelstelling	Maatregel	Inbreng van leerlingen	Doelgroep	Verantwoordelijke of externe organisatie
Middagpauze	<ul style="list-style-type: none"> - Aangename eetruimte binnen en buiten - Voorzien van broodjes en drank - Stille ruimte - Bib en spelletjes - Sportactiviteiten 	Inspraak in organisatie. Mee zorgen voor onderhoud en afval. Beheer van boeken en spelletjes.	Alle IIn	School Gok-team Sport-Ikn Bib-verantwoordelijke
Band tussen leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> - Klasfeestjes - Klasuitstappen - Dag van de IInraad - Onthaal en teambuilding 3 - Reizen 4 en 5 - Vormingsdagen 6 - Chrysostomos 	Inspraak en deelname aan organisatie.	Betrokken IIn	Klasleraars Leerlingenraad Onthaalteam Verantwoordelijken reis Londen, Parijs, beursbezoek.
Band met leerkrachten	<ul style="list-style-type: none"> - Klasfeestjes - Klasuitstappen - Teambuilding 3de jaar - Reizen 4 en 5 - Vormingsdagen 6 - Beursbezoek 7 - Chrysostomos 	Inspraak en deelname aan organisatie.	Alle IIn en Ikn	Klasleraars Onthaalteam Verantwoordelijken reis Londen, Parijs, Polen, beursbezoek.
Infrastructuur	<ul style="list-style-type: none"> - Gezellige eetzaal en groene, afvalvrije speelplaats - Sportvelden en -lokalen - Goed uitgeruste vaklokalen 	Inspraak Verantwoordelijkheid bij afvalbeheer en onderhoud	Alle IIn en Ikn	Directieteam Bouwcommissie IInraad Adviesraad Lkn en IIn
Hygiëne	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe toiletten - Afvalbeleid - Douches 	Inspraak en medeverantwoordelijkheid	Alle IIn	Lkn en IIn

Gezond alternatief	<ul style="list-style-type: none"> - Waterfontein - Bannen frisdranken - Verkoop alternatief uit de Wereldwinkel - Verkoop soep/choco llnraad 	Inspraak en verantwoordelijkheid voor wereldwinkeltje en verkoop soep/choco	Alle lln en lkn	Directieteam Automaatbeheerder Wereldwinkel llnraad
Leerlingenraad	- Inspraakorgaan voor alle thema's: van het drankaanbod tot het sanctioneringsbeleid	Inspraak en organisatie (o.a. llnraaddag)	Alle lln	Ondersteunende lkn
Veiligheid	<ul style="list-style-type: none"> - Sensibilisering preventie - Werkplaats-reglement - Brandveiligheid - Thema's tijdens SIBBIS 	Inspraak en medeverantwoordelijkheid	Alle lln	CPBW Preventieadviseur Politie en brandweer Directie
Betrekken van ouders	Ouderraad Smartschool Tisj Update Praatcafé	Sensibiliseren om te participeren	Alle ouders	Directieteam Ouderraad Gok-team
Betrekken van sleutelfiguren	Politie CAD CLB Personen met voorbeeldfunctie uit de maatschappij		Alle lln, ouders, lkn	Lkn themadagen Directieteam
...				